

Altın, Tilki, Bakırçay Havzası vs>

Nuray ÖNOĞLU

Bana öyle geliyor ki, kızıldirililer jeoloji biliyorlardı. Bu gezegeni paylaştıkları canlı-cansız diğer varlıklara yaklaşımları, böyle düşünmemi haklı kılıyor. Aborjinlerin de öyle olduğunu sanıyorum. Ama bazı yerbilimciler, işleri bu olduğu halde, bilmezden geliyorlar. Son yıllarda "Altın" konusunda pek çok panel, seminer vs. izledim. Geçtiğimiz yıl izlediğimi bir seminerde, bir profesör aynen şunları söyledi: "Memlekette altın var ve herkes bunun işletilmesine karşı. Meslek odaları, köylüler, çevreciler. Bunlar yetmezmiş gibi, şimdi die "Tilki Fraksiyonu"¹ çıktı; yok efendim orda bilmem ne cinsi tilkiler yaşarmış da, maden işletilirse habitatları bozulmuş da, yok bu tilkiler nereye gidecekmiş de. Bir bunlar eksikti. Tilkiye yer mi yok? Nereye giderse gitsin." Bunlar, sözcüğü sözcüğüne olmasa da mealen, onun söyledikleri, hilafım yok. Başka toplantılarda da, adlarının önünde akademik unvanlar, çeşitli sanlar yazılı bir çok kişinin de benzer söylemlerine tanık oldum,.. Tümü, büyük bir iştah ve heyecanla, varolan altın rezervlerinden ve gelmesi olası paralardan söz ediyorlar. Başka bazı bilimadamlar ve uzmanlar da, bunların doğru olmadığından; ne rezervlerin o kadar büyük, ne de gelmesi olası paraların söylendiği kadar çok olmadığından, elbet. Ama diyelim ki birinciler haklılar; siz altını yiyebilir irilisiniz beyler?

Kızıldirili reis beyaz adama şöyle seslenmiş: "Toprağımızı alma isteğiniz üzerinde düşüneneceğiz. Halkım. Beyaz Adam'ın almak istediği nedir, diye soracak,- Bunu bizim anlamamız zor. Eğer o güzelim havanın, köpüren suyun sahibi biz değilsek, onu bizden nasıl satın alabilirsiniz ki?... Biz toprağın parçasıyız, toprak da bizim parçamız, IH oş koku lu ç içe kiler ki zkard eşleri miz b izi m,

rengeyiği, at yüce kartal ise erkek kardeşlerimiz. Beyaz Adam'ın bizim yaşam tarzımızı anlayamadığını biliyoruz. Onun için bütün topraklar birbirine benzer: Gece gelip topraktan gereksinimlerini alan bir yabancıdır o. Toprak onun kardeşi değil, düşmandır,, bir kez fethedince devam eder yoluna,.. Anası toprağı ve karddşi gökyüzünü bir mal gibi görün Doymak bilmez açlığı bir gün toprağı tüketecek ve geriye bir çöl kalacak yalnızca,.. Beyaz Adam'ın düşlerini, uzun kış

**Biz toprağın
parçasıyız, toprak
da bizim parçamız***

**HIÖŞ kokUIU ÇİÇCKlcr
kızkardeşlerimiz**

**bİZİHfl, reiflgCylği/ at
VÜCC kartal! İSC**

ÇİKCK KâfGİGŞİCniilIZ«

geceleri çocuklarına anlattığı umut ve beklentilerini bilebilseydik eğer, belki daha iyi anlardık. Gelen günü böylesine umutla beklemeyi n i sağla - yacak hangi görüşleri nakşediyor onların yüreklerine⁰ (1)

Orta öğretimden felsefe dersle rin in kaldırılmış ol - masının yarattığı sonuçlar üzerinde konuşulup yazılıyor ama, jeoloji derslerinin kaldırılmış olmasından yakı -

nan yok» Oysa biraz jeoloji bilmek,, insan zihni ve ruhunun ufkunu açabilir. Jurassic Park sayesinde, 65 milyon yıl önce, dünyada yaşamın neredeyse yok olduğunu, az çok herkes biliyor. Ama çoğumuzun bilmediği şu: Yaşam birkaç kez yokolmanın sınırına geldi, bu gezegende, Neredeyse tüm canlılar yok oldu ve herşeye silbaştan başladı doğa. Ve her şeye karşın, yepyeni canlı türleriyle, çeşitlenip zenginleşerek sürdü yaşam. Homo sapiens ise bu zengin çeşitlilik içinde yalnızca bir tür ve bu kaderi diğer canlılarla er veya geç paylaşacak, Ama varolduğumuz sürece,, birlikte yaşadığımız türlere ve doğaya karşı sorumlu değil miyiz? "Eğer bir özne yoksa, tabiattaki bütün nesnelere ne işe yarar? Mesele insanlığın bu kadar önemli olması

değil. Ben, insanını her şeyin veya fazla bir şeyin ölçüsü olduğunu düşünmüyorum. İnsanın hiçbir şeyin sonu veya son noktası olmadığını, ortası hiç olmadığını düşünüyorum. Ne olduğumuzu, kim olduğumuzu ve nereye gittiğimizi bilmiyorum, zaten bildiğini söyleyenlere de inanmıyorum... Bildiğim tek şey burada olduğumuz ve bu gerçeğin farkında olduğumuz, bu gerçeğin bizi farklı olmaya, kulak vermeye zorladığıdır. Çünkü biz nesne değiliz, Bu esas olandır: Biz özneyiz., Aramızda bize nesneymişiz gibi davrananlar yanlış, insanlık dışı, doğaya karşı davranıyorlar: Ve bizimle birlikte, en büyük Nesne olan doğa,, onun yorulmadan yanan güneşleri, dönüp duran galaksi ve gezegenleri, kayaları, denizler«, balıkları ve eğreltileri., köknar ağaçları ve küçük tüylü hayvanları (tilkiler!), hepsi özne oldular. Onlar bizim bir parçamız, biz onların bir parçası olduğumuz için. Etimiz, kemiğimiz. Biz onların -bilinciyiz", (2) Bunu anhyorsak "bize ne tilkilerden" diyebilir miyiz?

Ursula le Guin, Bağışlamanın Dört Yolu'nda ise şöyle söylüyor: "Tarih denilen şey rezalet diye düşündü Havzhiva, trenle dünyanın harabe olmuş topraklarından geçerken. Gezegeni sömür-geleştiren Were!! kapitalistler kar. etme sefahatıyla, gezegeni ve kölelerini pervasızca, düşüncesizce sömü im üstü. Bir dünyayı bozmak zaman alır ama bu olmayacak bir şey değildir. Madenin üzerini kazarak kömür çıkarma ve tek mahsul metodları, toprağın şeklini bozup kısırlaştırmıştı. Nehirler kirlenip ölmüştü. Doğu ufkunu koca toz fırtınaları karartıyordu".

Geleceğe ilişkin en önemli öngörülerden biri; yeterince yiyecek ve su olmayacağı, bu gezegende; büyük ölçüde, insan türü gezegenin doğal dengesini bozduğu, en verimli toprakları en olmayacak şekillerde katledip,, yiyecek üretmez ihale getirdiği için (Bkz, Sebzeleriyle meşhur Bornova Ovası ve şimdi üzerinde bulunan ve çoğunun büyük bir depreme dayanamayacağı; illeri sürülen beton ormanı, benzerleri sayısız),. Anlıştanlı hocalarımız, dernek başkanlarımız, mühendislerimiz ve bazı meslek, odalarımız bize "Altını işletelim" diyorlar. "Altını işletelim

ve bundan para kazanalım« Madencilik sonuçta bir mühendislik işidir ve riski en aza indirecek projeler yapmak mümkündür¹³ diyorlar. Biz de diyoruz ki "Riski yok etmek mümkün müdür?". O zamanı gak diyorlar, guk diyorlar. Çünkü değildir. Çünkü Dünya'nın birçok yerinde altın ve başka maden işletmelerinin atık barajları», çeşitli nedenlerle göçmüş ve tüm ekolojik dengeyi, tür habitat! mahvetmiştir: örnekler sayısızdır. Çünkü doğa sürprizlerle doludur,, beklemediğiniz şiddette bir deprem, olağandışı bollukta bir yağış... her zaman mümkündür. Peki bunu onlar bilmezler mi? Bence bilirler; ama bilmezden gelirler. Para ağır basan

Onların "düşlerini" ve uzun kış geceleri çocuklarına anlattığı umut ve beklentileri" altının işletilmesi ve oradan gelecek para süslüyor., Bakırçay havzası, orada yetişen üzümler, incirler, zeytinler, envai çeşit sebze ve meyve ve pamuk, onların düşlerinde yök- Onlar Bakırçay

Son nehir de kirlenip, son balıklar öldüğünde, parayı giyemeyeceklerini anlayacaklar

havasında (ve de başka yerlerde) yaşayanların topraklarına sahip çıkmasını; toprak, üzerinde ve içinde yaşayan canlılar "onların bir parçaları, kendileri de onların bir parçası oldukları için" sahiplenip savunmalarını, anlamak bile istemiyorlar. Altını çıkarmanın» aslında, bütün doğayı ve içinde insan torunu de, riske atmak demek olduğunu bilmezden geliyorlar., Ama "son nehir de kirlenip, son balıklar öldüğünde, parayı giyemeyeceklerini anlayacaklar"

Çevrecilik, bana öyle geliyor ki, eninde sonunda, insan türünün,, kendisi için geliştirdiği bir şey. Bizim zararımız kendimize ve bu arada yokolmasına neden olduğumuz bazı türlere temelde. Yoksa,, biz ne yaparsak yapalım,, kalacak Dünya yerli yerinde. Yaşam bizsiz, daha uzun bir zaman devam edecek; hep etti. Dolayısıyla,, korumamız gereken kendi türümüzün kığı, Dünya değil. Abartmamla gerek yok belki de...

1. Nasıl satabilirsin iki havayı, 1993;; çev. Sibel Özbudun, Kavram Yayınları

2. Kadınlar Rüyalar Erderhalar, Ursula K. Le Guin, 1998; {Çev. Deniz Erksan, Bülent Somay, Müge Gürsoy Sökmen}, Metis Yayınları